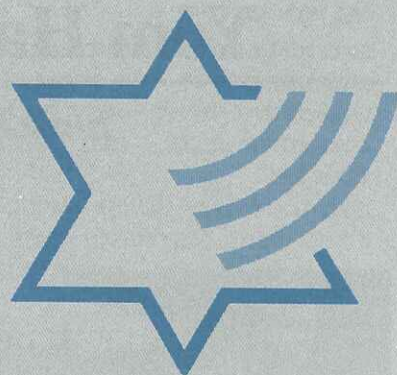

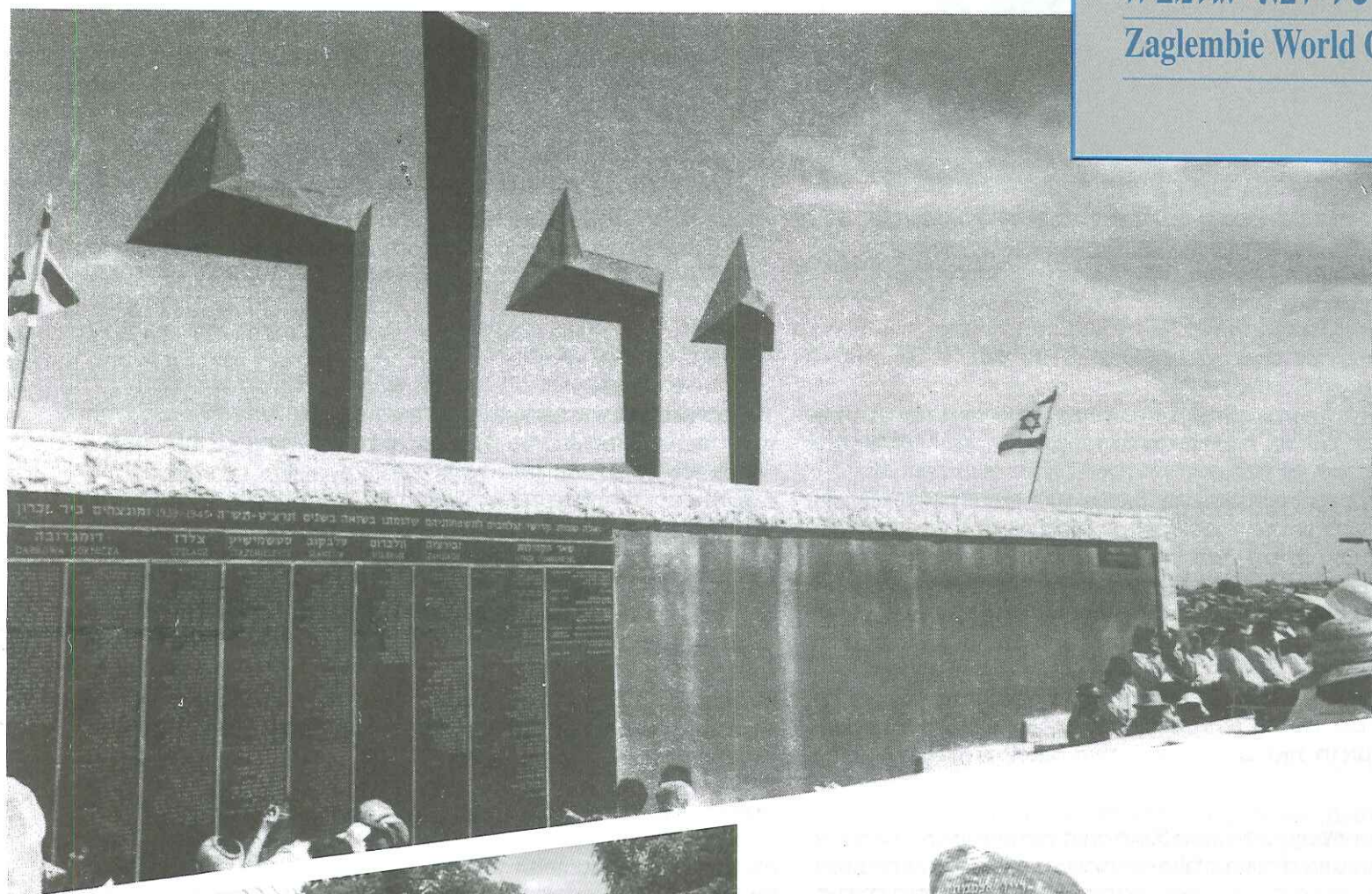
עלון זגלמביה

זאגלעמביער צייטונג

מידעון מס' 9 תשרי תשס"ב ספטמבר 2001

ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zagłębie World Organization

קהילות זגלמביה

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa
Zawiercie
Czeladź
Siewierz
Sławków
Wolbrom
Dańdówka
Gołonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Piaski
Porąbka
Strzemieszyce
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice

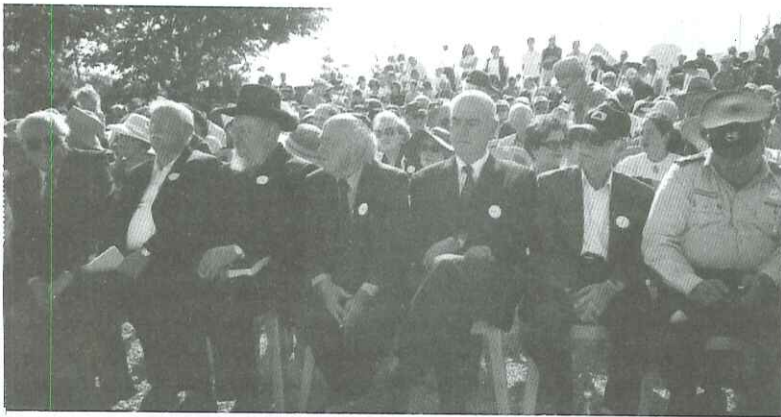
רח' נארטוביצה בסטשמישיץ
Narutowicza St. in Strzemieszyce

המצבה לקדושי סטשמישיץ בקרית שאול
The Memorial of the martyrs of Strzemieszyce at Kiryat Shaul

ארגון יוצאי זגלמביה. רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל. טל: 03-5270919
Zagłębie World Organization. 23 Frishman St. Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

קס"א "האם היהודים" - עצרת הזיכרון ליהדות זגלמביה
יום השואה תשס"א - כ"א בניסן 19.04.2001

עצרת הזיכרון ליהדות זגלמביה במודיעין - תשס"א
Holocaust Memorial Day at Yad Hazikaron in Modiin - 2001

עצרת הזיכרון לשואה ולגבורה וטקס ההתייחדות עם קדושי זגלמביה שהתקיימו ביד הזיכרון במודיעין נערכו בסימן "האם היהודים". כמדי שנה גדש את המקום קהל של אלפים: ארבעה דורות של יוצאי זגלמביה, שרים, חברי כנסת, אישי ציבור, מפקדי משטרה בכירים, קבוצת חיילים על מפקדיהם, ואורחים רבים.

תפילת ההתייחדות נאמרה מפי החזן הצבאי הראשי לשעבר, מר אריה בראון. סגן יו"ר הארגון מר יצחק גרינגרס אמר "יזכור" ובאמירת "קדיש" התכבד מר אברהם פאר.

נשאו דברים: שר התרבות המדע והספורט - מר מתן וילנאי, רבה של רמת אביב - הרב חיים זוננפלד, יו"ר מועצת מודיעין - מר משה שכטר, ויו"ר ארגון יוצאי זגלמביה - מר אברהם גרין.

בקטעי שירה ופרוזה הופיעו נציגי שלושה דורות ליוצאי זגלמביה וכן תלמידי ביה"ס התיכון ע"ש כצנלסון. הזמרת אביבה הד ולהקת צעירי מודיעין בניצוחו של אילן ברייטמן ביצעו את החלק האמנותי.

את הטקס הנחו בכשרון רב בני הדור השני ליוצאי זגלמביה: ורדה גרינברג לבית טוביאש מסוסנוביץ ושלמה קריב לבית קרבינסקי מדומברובה.

מזכריו של אברהם גרין, יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה, בעצרת

שנות גלות, ברדיפות יהודים, באינקוויזיציות, בגזירות רעות ובפוגרומים, תמיד ניסתה לשמור על ביתה ולהגן על ילדיה.

בתקופה הקשה ביותר לעם ישראל, בתקופת השואה, יכלו אמהות רבות להציל עצמן ע"י עזיבת ילדיהן. אולם האם היהודיה לקחה את ילדה על זרועה וצעדה אתו היישר אל תוך תאי הגזים. עמנואל רינגבלום, ההיסטוריון שישב בגטו ורשה, רושם ביומנו עוד ביוני 1942: "היסטוריון העתיד יצטרך להקדיש דף הולם לאשה היהודיה בשואה. היא תתפוס דף חשוב על אומץ לבה וכוח עמידתה".

היום המצב שונה לחלוטין. יש לנו מדינה שבימים אלו תחגוג את 53 שנות קיומה ויש לנו צבא מפואר שמגן עלינו. צבא המורכב ממיטב בנינו בהם יכולה להתגאות ולהתכבד האם היהודיה ועם זאת הדאגה לשלום בניה עדיין קיימת.

אכן ראוייה האם היהודיה לשיר ההלל המתחיל ב: "אשת חיל מי ימצא..." ומסתיים ב: "קמו בניה ויאשרו... ויהללו בשערים מעשיה" (משלי, ל"א). ואסיים בפסוק מתוך ספר ירמיהו: "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך, נאום ה'..." (ירמיהו, ל"א 14-16).

מזכירי האשואה

משואה רביעית:
ד"ר בלה גוסטרמן - היסטוריונית, חוקרת שואה. זכתה בפרסים שונים, ביניהם פרס ראול ואלנברג. לפני עשור הוציאה ספר על שואת יהודי לבוב ועתה פרסמה ספר על מחנות גרוס-רוזן בשלזיה ובסודטים.
אברהם פרסלר - נציג ועידת התביעות בישראל. פועל רבות למען דור השואה.

משואה חמישית:
מוניק מגר - הגזבר הותיק של הארגון שסיים את תפקידו לאחרונה.
אחיטוב בן-טוב - בן אביבה והד"ר אריה בן-טוב ששנים רבות שימש כנשיא הארגון. אחיטוב ייסד מפעל מלגות ע"ש אביו בבית הספר התיכון ע"ש כצנלסון בכפר סבא.

משואה שישית:
מטעם ביה"ס התיכון ע"ש כצנלסון בכ"ס אתו מקיים הארגון קשרים ענפים מזה שנים רבות. באחרונה הסתייעו בו רבות לקיום כנס הדורות העולמי. ענת רוזנווסר - מורה להיסטוריה ומחנכת בבית הספר.
איתמר בורנשטיין - נציג תלמידי ביה"ס כצנלסון.

משואה ראשונה:
שושנה יופה - לבית פטשניק מסוסנוביץ. שושנה שרדה מספר מחנות ושחררה בלגה-בילאו. פעילה באולם הארגון.
יצחק טורנר - יליד בנדין, נפצע בעת שריפת בית הכנסת הגדול בבנדין וניצל בכנסייה הסמוכה. עבר מספר מחנות ריכוז. פעיל באולם הארגון.

משואה שניה:
שושנה קנטור - בת להדסה ונח קנטור. פעילה בדור ההמשך בארגון. לאחרונה פעלה רבות יחד עם אמה להפקת הקלטת של כנס הדורות העולמי. דוד אייזנברג - איש דומברובה. עם חיסול הגטו נלקח לאושוויץ. בדרך, ליד מיסלוביץ, ניסה לברוח ונתפס. מאושוויץ עבר לפינטיפייכן ושחרר בברגן-בלזן.

משואה שלישית:
ריקי ניסן - בתו של פישל פינטשבסקי מסוסנוביץ. מורה ומחנכת. פעילה בדור ההמשך בסניף הארגון בחיפה.
שלמה פשעצקי - יליד בנדין. במלחמה, חבר המחותרת. עוסק במלאכת הקודש של שימור והנצחה. דואג לשיפוץ והחזקת בית קברות שנמצא בצידיה ולהנצחת זכרן של 41 בנות, רובן מזגלמביה שנספו במחנות.

משואת התקומה:
אלינור וקסלמן - נכדתם של עדינה וראובן וקסלמן מבנדין.
טל דגני - נכדתם של רחל וצבי דגני מוולברום.
שתיחן, בנות הדור השלישי, נכדות לתורמים נכבדים לארגון.

אניחי הנרית

בשם מדינת ישראל - שר המדע, התרבות והספורט - מר מתן וילנאי
בשם אזור מודיעין - יו"ר מועצת מודיעין - מר משה שכטר
בשם משטרת ישראל - מפקד מחוז המרכז - ניצב יהודה בכר
בשם יהדות פולין - חבר הנהלת התאחדות עולי פולין - מר נפתלי
לביא-לאו
בשם יהודי מחוז קטוביץ וזגלמביה דהיום - יו"ר הגמינה היהודית, מר
פליקס ליפמן, בלווי מנהלת הגמינה היהודית, הגב' וורזיניאק
בשם כוחות הביטחון - סגן אלוף אידר

משמאל: הדור השלישי ליוצאי זגלמביה ביום השואה תשס"א
באתר ההנצחה במודיעין

On the left: Third Generation at the Memorial site in Modiin - 2001

האקדח הראשון

מאת: תושיה הרצברג

ולפתע הבחין בך. "מה מעשיך כאן? עקבת אחרי? איך ידעת?" שאל
בצחוק. "אמא בקשה ממני לשמור עליך, היתה לה איזו תחושה... אני רואה
שהיא צדקה. מה עשית? מיהו האיש?"
"אגיד לך בבית".

ובבית הפקיד אלכס, אולק - הילד, בן-הטיפוחים של המשפחה, את האקדח
בידי אמו ואמר:

"הסתירי אותו היטב, החלפתי אותו בשעון בר-המצווה שלי. זה האקדח
הראשון של המחותרת שלנו".

האם הוציאה מידי בנה את המתכת הבוגדנית, העבירה את הסכנה לידיים
שלה, עטפה את האקדח ביד עבה ורך בהקפדה ובחרדת-אם והוקל לה: כל
נטל הסיכון עבר כעת אליה.

היא תלתה בך מבט ממושך האומר: אתה רואה, חייבים לשמוח על אלכס.
מחור: תושיה הרצברג, החול הצוחק, 1986, עמ' 17-18.

אבא כבר לא היה אתנו. לא דברנו עליו בינינו, אך המחשבה אודותיו לא
עזבה אותנו לרגע: כל אחד קיווה, חיכה... כל אחד תיכנן.

יום אחד הביט אלכס בשעון, התלבש ויצא. אמא תפסה בזרועו של דן
ואמרה בעצבנות: "לך מהר אחרי, שמור עליו, יש לי תחושה מוזרה..."

דן יצא מיד. הוא ראה את אלכס ברחוב במרחק של מספר צעדים. הוא חלף
על פני רחוב אחד, ועוד רחוב. בקצה גבול אזור המגורים היהודי, עצר אלכס
לרגע והסתכל לצדדים בזהירות. גם דן עצר. הוא חמק בין העצים ושלח
מבטים חפזים לכל עבר. מכל צד ארבה סכנה, שוטר גרמני עלול היה
להופיע ולעצור את אלכס בעוון השגת גבול לעבר השטח האסור.

אלכס, בן השלוש-עשרה, המשיך בדרכו בצעדים בטוחים לכיוון הנהר, עלה
על הגשר ועצר באמצע. הוא הסתכל בשעון-היד שלו והוריד אותו. השעה
היתה בדיוק חמש. מן הצד השני של הגשר התקרב אליו בחור פולני. שתי
הדמויות על הגשר לחצו ידיים זמן ממושך. אלכס הכניס דבר מה לכיס של
מעיל החורף שלו. הפולני פנה לאחור והתרחק. אלכס החל לחזור העירה

Strzemieszyce

סטשמישיץ

ביקור בעיר מולדתי "סטשמישיץ"

מאת: ר' זימל רוטשטיין

בארון הקודש ומוצא בקודש פנימה דם קרוש! אוי, הלוחות נשברו
והאותיות פרחו באוויר... רוצה לאסוף את היריעות, השמות הקדושים,
אני יכול. הכל נופל מידי - ואני עליהם! אני ניגש אל הספסלים המזרחיים
שם ישב הרב, על-ידו ר' בעריש השוחט אשר היה אהוב על כולם, אבי
היתומים והאלמנות, אשר כל לב שבור אליו פנה... מתיישב על מקום מושבו
וצועק היכן אתה!! והיכן הקהילה הקדושה סטשמישיץ!!!! היכן התורה
שלהם... בחורי חמד לאן הובלתם?

במקום קדוש זה, אשר יום ולילה קול תורה נשמע - וכעת אף שועלים אינם
הולכים בו! איפה ר' יעקב בלט עם הבחורים שלמדו שעות מספר אחרי
התפילה! היכן ר' קלמן קמינסקי הלמדן! ואיפה הם ר' בועז ליפשיץ, החכם
של העיר ר' אברהם ליפשיץ, הדיין הרב פנחס זנדר, והבעלי-בתים הנאמנים
ר' אברהם מונוביץ, שנצר, וכו'... איפה ר' בעריש שוחט עם הבחורים, משה
ליפשיץ, הערשיל ליפשיץ, חיים שלמה מיטליס, מאיר גרין, אלטער בויזניס,
ועוד... הלב מתכווץ ומתפלץ... אי אפשר יותר, רוצה לצאת מבית-המדרש,
ואיני יכול! ניגש להיפרד מארון הקודש פותח דלתותיו, אשר בפנים תמיד

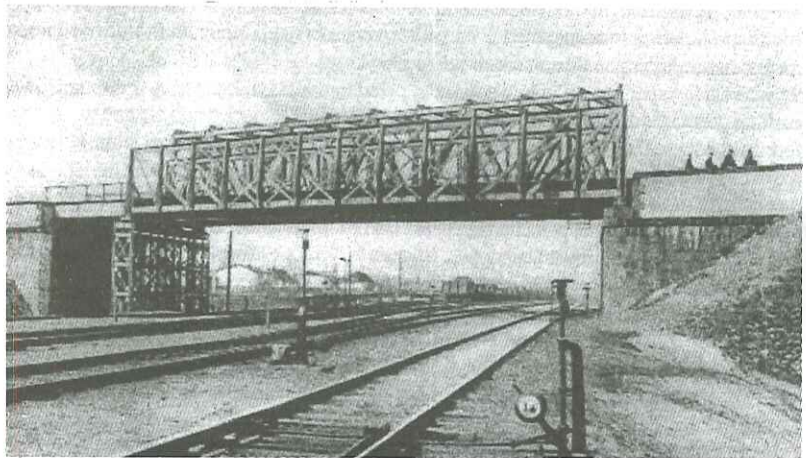
... הרכבת נוסעת, אני מנגב את חלון הקרון המכוסה גלידי קרח, מנסה
לבדוק האם הגעתי כבר לסטשמישיץ? ... סוסנוביץ, בנדיץ.

אוי בנדיץ, איפה כל היהודים אשר תמיד כבר עמדו עיני הרכבת בהגיעה
לרציף? אני זוקף את ראשי החוצה ואין איש. פלא! פלא! בוודאי הם עוד
בבתי הכנסיות ולומדים, הרי עוד חשוך טרם עלה השחר... נוסעים הלאה...
הקונדוקטור סוגר הדלת ושואל: לאן אדוני נוסע? אני משיב: לסטשמישיץ.
הקונדוקטור מחייך, לא הבנתי את החיוך שלו, איך הוא כל כך אדיב. הרי
מכיר אני את הפולנים...

הגענו לדומברובה, התחנה לפני סטשמישיץ. אוי, נזכר אני, שלא הודעתי כי
אני בא, מי יודע אם אפגוש את מי עיני הרכבת? אבל אין דבר, אפגוש הרבה
יהודים, את ר' חנוך כהן, גדינסקי, שפיגלמנס, שנצר... הרי תמיד רגילים הם
לנסוע... אני מחכה כבר לרגע העצירה. לובש את המעיל, מיישר את הצעיף,
גם את התיק אני מחזיק, והמבקר מכריז סטשמישיצע... לבי מתמלא
שמחה, הגעתי!! אני יורד מהרכבת ולא רואה אף יהודי, פונה לכל הצדדים
ואין אף אחד. אני פוגש הרבה גויים, את מאטשעק, את איוון, אבל איפה
היהודים! אני מתחיל ללכת, כעת אין להתעכב רגע... נמצא כבר ברחוב
ורשווסיקי שמה אנחנו גרים.

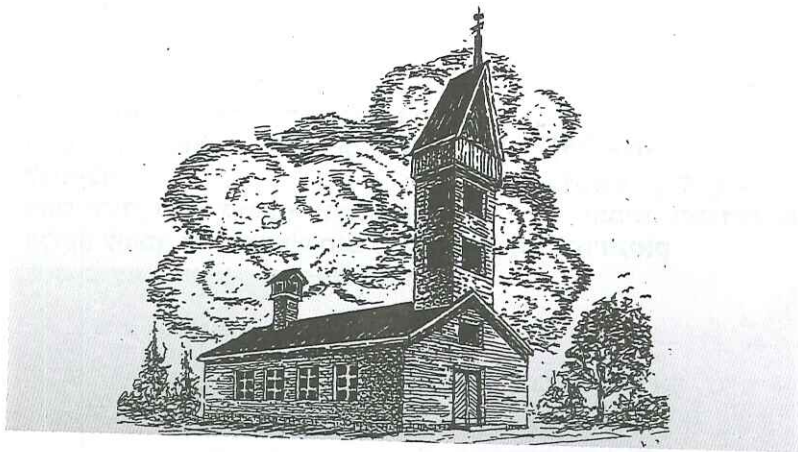
הדרך מכוסה שלג, מרחוק אני מבחין בטיפת דם על השלג, ואומר אל לבי:
בטח אבי שחט כבר עוף, ואלה הטיפות דם, הריני דורך על הטיפות דם...
פתאום, שומע אני צעקה: "זימל! אל תדרוך עלי!" אני נבהל ושואל: מי
אתה! והתשובה: אני מוטל מייטליס הבעל שחריית של ה"גערר שטיבל".
האניך יודע מה עקרה כאן? אינך מפחד לבוא לכאן? האם לא שמעת איך
הגרמנים ירו בו? ועוד הנך דורך על דמי החם? ... מוטל איפה האבא? אני
שואל. לא יודע, עונה מוטל.

הריני הולך הלאה, עננים כבדים מכסים את השמים, השמש אינה זורחת
יותר. הדרך מלאה כתמים ואני נוהר שלא לדרוך. הגעתי לבית המדרש,
כאשר בדרך אני פונה ימין ושמאל ואיני רואה יהודי. גם החנויות של
היהודים סגורות, גם המאפייה של ר' לייב בחצר הבית המדרש סגורה. אני
ממהר וניגש לבית המדרש, פותח את הדלת - והנה שממה, אין איש. לומדי
השיעור אינם. כפור, התנור אינו דולק יותר. המזרח הפוך, הגמרות,
החומשים, מושלכים על הרצפה... סידורי התפילה מפוררים, והשולחנות
אינם כבר... לוחות הברית שבורים לרבעים, ה"בימה" הפוכה, הפרוכת
היפה אשר אריות נרקמו עליה - הוסרה. אני פותח את ארון הקודש וספרי
התורה אינם! היריעות קרועות לגזרים! חושך, אפלה! אני מדליק נר לחפש

צומת הרכבות ורשה-וינה ואיבנגרוד בסטשמישיץ

The railway junction Warsaw-Vienna and Ivangrod in Strzemieszyce

מכבי האש בסטשמישיץ
The fire-department at Strzemieszyce

בכתמי דם. אני הולך ברחוב ופני כבושים באדמה מתוך בושה... הגויים לועגים "מה ליהודי בעירנו", עליתי לרכבת מתוך בעתה ושברון נפש... הנני נרדם. ובחלומי עוברים לגד עיני אנשי הקהילה, ובראשם צועד הרב, הגאון רבי געציל שיכטוואלד, עם קלסתר פניו המהודרים האומרים לי אל תדרוך על האדמה... מתוך האדמה שומע אני את קול הדם הצועק "ארץ אל תכסי דם!" אינך זקוק לבקר כאן בקברים, כל האדמה וכל המדינה קבר אחד של קדושים וטהורים, אשר הלכו ועלו על קדוש השם. רוח נושבת ובתוכה קול דממה דקה, "נקום נקמת דם עבדיך השפוך". אני מתעורר. פחד ואימה נופלים עלי, רק חושך מכל הצדדים. אני מציץ "חוצה. אני רוצה לראות שוב את הערים, דומברובה, בנדין, סוסנוביץ, קטוביץ. אני סוגר את חלונות הרכבת, מוריד את הוילונות... אני יכול 'שמוע על הייסורים האלה, הדמעות חונקות אותי, הנשימה נעצרת בקרבי! קטעים ממאמר שהתפרסם בעיתון המודיע, חשוון תשנ"ט (30.10.1998).

סטשמישיץ שלי

מאת : צבי מונוביץ

ממשיך טבעי של "שומר החומות" אשר בדבקות ובמסירות עושה את עבודתו עת כולם ישנים, או לצורך העניין, חיים את שגרת היום. עתה, יותר מתמיד בשעה שאנו עומדים ליד האבן, מבין אני את משמעות המילה אבן, המהווה ראשי תיבות של אב, בן, נכד, ובאופן טבעי מסמלים את העבר ההווה והעתיד. יש בכך קשר בלתי ניתן לניתוק של העבר עם כל המשמעויות של היותנו יהודים. בעבר חלמנו על ארץ ישראל והיום אנו "מצליחים" להגשים את אותו חלום.

השאלה היא מהו המסר אותו נעביר אנו הדור השני לדור השלישי?

סטשמישיץ כקייטנה

מאת : אברהם גרין

בעיני, סטשמישיץ היתה מחולקת לשני אזורים. אזור אחד מעין עירוני עם רחוב ורשבסקה במרכזו, רחוב הומה חנויות וחיים, ואילו האזור השני "היוני" היה כפרי יותר, ושכן בדרך לסלבקוב. הסבא והסבתא שלי גרו ברחוב פילצקה "היוני" מול בית החרושת הגדול "סטרס". היה זה בית קטן כשבחזיתו חנות מכולת ומאחוריו חצר גדולה עם גן עצי פרי גדול. גן זה שימש אותנו הנכדים והננינים שבאו לסבתא, נכדים וננינים מעשרה ילדים, מקום למשחקים ולקטיפת פירות מהעצים הרבים.

על אף גילה היתה סבתא אשה נמרצת וכשהיא פקדה עלינו "קנידער עסן" התייצבנו כמו חיילים. הסבא לעומת זאת היה עסוק בעבודתו כמנהל בית חרושת ללבנים של הרבי מרדומסק. יצאנו ל"צגלניה" והיינו עסוקים שם בדחיפת עגלות עם טיט ולבנים ונהנינו מאוד. בסטשמישיץ גרו הרבה בני משפחה שלנו, ביניהם דודה גיטל ומנוס וייצנברג, דודה מניה וחיים המר שחזרו מארץ ישראל ונספו בשואה וכן דודה איטה וראובן זינגר שהיו להם גם ילדים וגם נכדים, אליהם אהבתי ללכת במיוחד.

יום אחד היה מוקדש לביקור באזור ורשבסקה. בהליכה לשם עברנו דרך הצטלבות הרכבות - ורשה וינר ואיבגורוד שהיתה עבורנו מקור גאווה. בהגיענו למקום, שוב ביקורים משפחתיים אצל משפחות גרין, קרטוש, ליפשיץ, פדרמן, פומרנץ, גליקשטיין ועוד.

בשבת, הלכתי עם סבא לבית הכנסת של נחום אנגלרד ברח' סלבקובסקה, ר' יחזקאל טאוב ברח' אותי. סבא שהיה בעל תפילה עלה לתורה ועשה לי "מי שברך" ודודי ראובן זינגר היה בעל קורא בפרשת השבוע.

עברה השבת ועברו שבעה ימים, הגיע הזמן וחזרתי הביתה. אהבתי את סטשמישיץ ואת הביקור בה.

היו עשרה ספרי-תורה. נזכר איך החזון בליל ראש השנה הרים את קולו ואמר במתיקות "לדוד מזמור לה' הארץ... תבל ויושבי בה..." וכעת נשאר לי לומר "מזמור לאסף באו גויים בנחלתך... נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים... שפכו דמם כמים..." הרים את קולו כארי ושאג: "זה דור דורשין מבקשי פניך יעקב..." וכעת באפיסת כוחות אומר אני: היינו חרפה לשכנינו לעג וקלס...

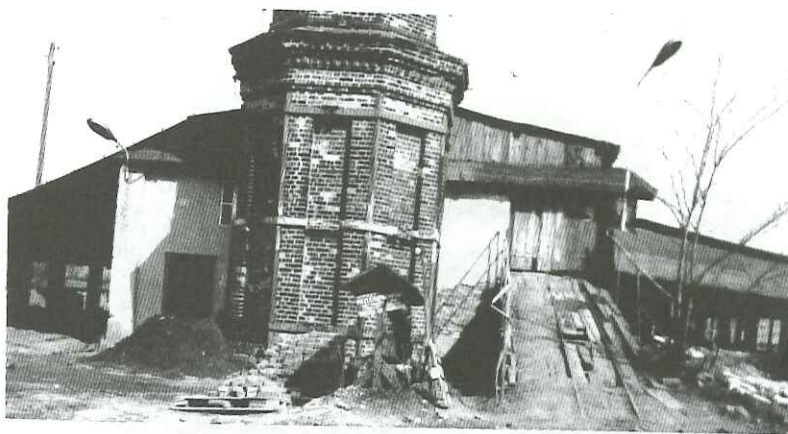
באיטיות ובשברון לב אני עוזב את מקום המקדש של מאות בשנים, שנהפך לשממה, יוצא החוצה לרחוב העיר, חשוך כאן מאד והשמש אינה זורחת. ולא בגלל שלא עלה השחר, אלא כי השביעו אותה שלא תזרח עוד. אני הולך בחזרה הביתה, היכן שגרנו, עובר אני ברחוב קושצלנה ליד בית חסידי גור, בית חסידי רדומסק, קרימילוב, אלכסנדר, בכל מקום חשוך, ריק, אין איש, איני רואה יותר רק שמים אדומים מאש, ואילו הדרכים מכוסות-שלג עם כתמי דם, ואני מפתח לדרך משום שאיני רוצה להכאיב לאנשי עירי. והנה מופיעים לגד עיני כל החברים אשר יחד שיחקנו, יחד הלכנו לחידוד, יחד התפללנו ויחד שמחנו בשבתות ובחגים, רקדנו ופיזזנו בשמחת-תורה כשספרי תורה בידנו. הנה כולם רצים לקראתי, עם הפאות המסולסלות ופניהם זוהרים כזוהר הרקיע. אני מתבייש להביט בהם והם מסתכלים עלי בתמיהה: מה לך כאן? מה נזכרת לבקרנו כעת בחורף הקר? נבוכ, ניגש אלי בחור נכרי ואומר: אה, לא אתה בנו של השוחט כן! תכיר אותי הוא אומר, הרי אני בנו של הדי"ר בליסדוצקי. אבי היה בידידות אתכם, הוקיר אתכם. מה אתה עושה כאן? איך נשארת בחיים? האם עוד ממשיכתך נשאר? כן, אני עונה לו, אבל מעטים! מה היה סופם של בני העיירה? של המשפחה שלנו? אל תשאל, אל תשאל, חלק הרגו במקום, חלק הובילו למחנות, ילדים קטנים קרעו לגד עיני הוריהם... זרקו אותם לתוך הנהר שעובר ע"י העיר!! איני יכול יותר לדבר, צעקות של ילדים ומבוגרים עולים כל העת באוזני. חוזר אני לביתי, עולה במדרגות ושוב אני שומע אותו הקול... פותח את הדלת בחוזקה, אך איש אינו בפנים. הדירה עזובה ועל השולחן מוצא אני את הגמרא חולקין, אשר אבי ר' בעריש הי"ד למד בה עד הרגע האחרון... אני מתרפק על הבית, על מקום מושבו של אבי הי"ד על מקום תפילתו, וגם קלסתר פניו הזוהרים אינו סר ממני יוצא אני מדירתנו בחרדה ובאימה, שואף ונושם את האווירה החמימה של פעם, אשר לא נמצא יותר בהאי עלמא!... והולך בחזרה לתחנת הרכבת. בשני צדי הרחוב, שהיו מלאים בתי יהודים - עתה הם ריקים. החנויות שלנו לא קיימות עוד. מביט אני לכל צד ואין איש... עננים קודרים מכסים את השמים ודרכי סטשמישיץ מכוסות

זכיתי, שבכל שנה בבי' סיוון אני יכול לעמוד ליד מצבה של ממש לזכרם של סבי ועוד שלושה-עשר מקדושי העיירה, שהובאו לקבורה בקבר אחים באדמת ישראל. עוד כילד אני זוכר את המפגשים השנתיים לציון יום הזיכרון לקדושי העיירה. במהלך השנים שונתה המתכונת, והמפגש הפך לטקס אזכרה של ממש. ליד המצבה מסתופפים זה לצד זה, שרידי העיירה עם בני הדור השני והשלישי.

לפני מספר שנים, עם פטירתו של דודי יוסף מונוביץ, ראיתי את עצמי

כילד בן 7-9 נסעתי מדי שנה בקיץ לשבוע ימים לסבא וסבתא מצד אבא, לסטשמישיץ. שמחתי מאוד לביקור מאחר והיתה זו גם חופשת לימודים וגם יציאה מהעיר אל הכפר. בקיצור, קייטנה.

כמה ימים לפני הנסיעה אהבתי את המתח. אמא הכינה לי בגדים ואבא ליווה אותי מצ'לד'י בחשמלית לדודי בבנדין שגר בסוף רחוב מונדזיובסקה מול תחנת הרכבת. דודי, מוטל גרין, ניהל יחד עם סבתא את חנות המכולת במקום ולכן מדי יום ראשון נסע לסטשמישיץ והביא אותי לסבא וסבתא, פנחס וחיה שרה גרין.

בית החרושת ללבנים של הרבי מרדומסק בסטשמישיץ
The bricks factory of the rabbi of Radomsek in Strzemieszyce

יהא זכרם ברוך

רבבות ילדים ניצלו משיתוק

נתן גולדבלום, מפתח החיסון הישראלי לפוליו, 1920 - 2001

מאת: אורי דרומי ("אחרי מות", הארץ, יוני 2001)

הראשונות מחוץ לארצות הברית שהשתלטה בכוחות עצמה על המגיפה. רבבות ילדים שחוסנו ניצלו משיתוק ואף ממוות. בזמן ירח הדבש של ישראל עם העולם השלישי, הרבה גולדבלום לנסוע וליעץ למדינות מתפתחות כיצד לחסן את תושביהן.

הודות לידידותו עם מדען דגול אחר, פרופ' אלברט סייבון, הקים גולדבלום את מעבדת הווירולוגיה באוניברסיטה העברית ועמד בראשה כ-30 שנה. הוא היה אורח מבוקש ביותר בכנסים מדעיים בחו"ל. כסגן נשיא האוניברסיטה העברית למחקר ופיתוח, הפעיל את קשריו ואת קסמו האישי כדי לקדם את המוסד האהוב עליו. הוא הקים דור של תלמידים שהוקירוהו, ועשה מאמצים גדולים להחזיר מדענים ישראלים מחו"ל, ותוך דאגה אמיתית לצורכיהם. הוא עסק בפעילות ציבורית ואף היה המועמד ה-120 ברשימת "הדרך השלישית" בכנסת. הוא גילה סובלנות רבה לדעות של אחרים: אשתו תמר, מדענית בזכות עצמה, היתה בית"רית במקורה, ואילו בנו, פרופ' עמירם גולדבלום, הוא מראשי "שלום עכשיו". לאחר שפרש החל להתעניין במחקר האיידס, ועד ליום מותו היה פוקד את המעבדה שלו ומברך במאור פנים את תלמידיו, ממשיכי דרכו.

הוא נולד בסוסנוביץ שבפולין, ועלה ב-1938 לארץ ישראל - היישר אל האוניברסיטה העברית. את עבודת הדוקטורט שלו עשה בתנאים לא תנאים בראש פינה, שם חקר את מגיפת המלריה. באותה עת היה פעיל בהגנה, והמרגמה היחידה באזור הוסתרה בביתו. מראש פינה של אותם ימים שלח מאמרים לכתבי עת מדעיים מובילים בעולם. הדוקטורט שלו זכה לתשומת לב רבה, ובזכותו אף היה מועמד לפרס נובל. הוא לא זכה, אך התנחם בפרס ישראל, שאותו קיבל ב-1988.

בראשית שנות החמישים התגייס לחיל הרפואה, וכשנטל צה"ל תחת חסותו את המעבדות, היה פעיל בחקר המחלות המידבקות. הוא התעמק בוירוס הנילוס המערבי (שבאחרונה צץ שנית במחוזותינו) וגילה את דרכי העברתו. אחד מעמיתיו אז היה מרקוס קלינברג. כשנודע לו לימים שחברו הקרוב ריגל למען הרוסים, הוא היה המום. כשהחלה העלייה מתימן, נסע לשם כדי לחסן את העולים. כשפרש מהצבא עמד בראש מעבדת הנגיפים של משרד הבריאות ביפו, והסתער על מחלת שיתוק הילדים (פוליו), אשר פגעה ביותר מאלף ילדים בשנה. תרכיב החיסון יוצר אז רק בארצות הברית. הודות לקשריו הטובים עם יונה סאלק, ממציא התרכיב, הצליח פרופ' גולדבלום לפתח ב-1957 תרכיב בארץ. כך היתה מדינת ישראל לאחת המדינות

כוכב הלכת ההוא

יחיאל דינור, ק. צטניק, סופר השואה, 1917 - 2001

ביולי האחרון הלך לעולמו הסופר, יליד סוסנוביץ וניצול אושוויץ, יחיאל דינור, הידוע בשמו הספרותי "קצטניק". בן 84 היה במותו. לפני המלחמה פרסם שירים ביידיש. הוא עלה לארץ ב-1945. כל חייו בישראל הסתגר דינור מפני התקשורת וחי באלמוניות, אותה שבר לרגע, לפני 40 שנה, עת עלה על דוכן העדים במשפט איכמן, עלה והתמוטט. גם הידיעה על מותו הגיעה אל הציבור בארץ באיחור של שבוע. ששה ספרים בעברית, לא עבים במיוחד, פרסם קצטניק, בהם באה לידי ביטוי אמונתו שניצל אך ורק כדי לספר לעולם כולו על מוראות השואה. ספריו - סלמנדרה, בית הבובות, פיפל, השעון, העימות, צופן: אדמע - הם מספרי השואה החשובים שנכתבו אי פעם. ספרים המנסים לספר למי ש"לא היה שם" את אשר ארע במחנות הריכוז הנאצים.

יונה קובו (קוטליצקי)

לפני מספר שבועות לא רב הלך לעולמו - יחיאל דינור שקרא לעצמו קצטניק - הסופר שיותר מכולם גרם לקוראיו ובמיוחד לנו, בני דור ההמשך להרגיש ולהבין, ולו בזעיר אנפין, את שקרה באירופה בשנים 1939-1945 ובמיוחד במחנות ההשמדה - "בפלנטה האחרת". בצעדת החופש הראשונה שנערכה בארץ אני זוכרת אותו לבוש בבגד הפסים, תמונה שחרוטה בזיכרוני ולא תמוש מעיני לעולם. לימים, נוספו תמונות וזיכרונות מהמסעות לפולין. כל אלה חיזקו בי, בחברי ובילדינו את ההחלטה כי עלינו מוטלת חובת הזיכרון ואותה נישא בגאון. אילה אבידב (שלזינגר)

דברים שאמרה אילה בטקס בט' באב תשס"א. הטקס נערך מדי שנה בבית הקברות בנחלת יצחק למרגלות האגודת לקדושי זגלמביה. הטקס לזכר קדושי זגלמביה מציין את היום בו נהרסו גטאות קמיונקה ושרודולה בט' באב 1943.

"... כמה מהנשאים בחיים מגיחנם אושוויץ רשמו זיכרונותיהם, ביניהם הסופר הנודע יחיאל דינור, המשתמש בכינוי הספרותי "קצטניק". קראתיו להעיד. "מדוע חסית בכינוי הספרותי?" שאלתי. "אין זה שם ספרותי", השיב, "אינני רואה עצמי כסופר הכותב דברי ספרות. זו כרוניקה מתוך הפלנטה אושוויץ. הייתי שם בערך שנתיים. אין הזמן שם כפי שהוא כאן על כדור הארץ. כל שבר רגע הולך שם על גלגלי זמן אחר. לתושבי פלנטה זו לא היו שמות, לא היו הורים ולא היו ילדים. הם לא לבשו כדרך שלובשים כאן. הם לא נולדו ולא הולידו. נשמו לפי חוקי טבע אחרים. לא היו ולא מתו. הם נשמו לפי החוקים של העולם כאן. השם שלהם היה המספר... קצטניק". "האם זה מה שלבשו שם?" שאלתי, והגשתי לו את מדי האסיר שלו, שנהג להתעטף בהם מדי פעם כשהיה מתחיל, בבדידות ובצום, לרשום פרק חדש מתולדות כוכב הלכת ההוא. "כן", השיב, "זה הלבוש של הפלנטה הקרויה אושוויץ ואני מאמין באמונה שלמה שעלי להמשיך לשאת שם זה כל עוד לא התעורר העולם אחרי צליבת העם, למחות את הרעה הזאת...". הוא הצליח לומר עוד משפטים אחדים, הגדיר עצמו נפיל של הפלנטה ההיא והצהיר כי הוא מאמין באמונה שלמה שהודות לשבועה שנשבע לחבריו שם יוכל הוא להיות כאן.

"... הם הלכו ממני תמיד, נפרדו ממני. קרוב לשנתיים הלכו והשאירו אותי אחריהם. אני רואה אותם, הם מסתכלים בי, אני רואה אותם ליד התאים..."

עד כאן הגיע, התרומם, נטה אנה ואנה וצנח על הרצפה...
(עדותו הדרמטית של קצטניק במשפט איכמן. מתוך: גדעון האוזנר, משפט ירושלים, א, 1980, עמ' 149-150.)

Information

מידע שוטף

ליום תרואות לאצן שיאור בתי הקברות היהודיים באזור זגלמביה

בימים אלה עושה הנהלת הארגון רבות למען שיקום בתי הקברות היהודיים בזגלמביה. כל זאת נעשה בשיתוף פעולה הדוק עם הקהילה היהודית במקום וראשי הערים בזגלמביה למען הבטחת אחזקתם לדורות הבאים.

פעילות זאת מצריכה משאבים רבים. אנו פונים אליכם, יוצאי קהילות זגלמביה לתרום ביד רחבה למען מטרה נעלה זו.

תרומות ניתן לשלוח לגזבר הארגון מר צבי לנדאו, ת.ד. 4120 בת ים, 59395.

אירוע הניווט השלישי ע"ש סרן גל לב-רן ז"ל
שנפל בקרב בלבנון בכ"ז אלול תשנ"ז 29.9.97

האירוע יתקיים בחול המועד סוכות ביום חמישי י"ז תשרי תשס"ב - 4.10.2001 ביער בן שמן
נקודות היציאה והסיום: אתר ההנצחה ליהדות זגלמביה במחיעין.

יתקיימו ניווט תחרותי וניווט עממי, הפתוחים לחיילים ולקהל הרחב
הזנקת ראשונה: 08:00, הזנקת אחרונה: 10:30

Information

מוזיאון אושוויץ - בירקנאו

לידי הנהלת ארגון יוצאי זגלמביה הגיעה הזמנה לטקס חנוכת תצוגה חדשה בשטח מחנה בירקנאו. התצוגה מתקיימת במבנה של "הסאונה המרכזית" כן נחנכה במקום, תערוכה של תצלומי משפחות השייכים ליהודי פולין. התמונות נמצאו במחנה לאחר השחרור. התצלומים ברובם שייכים ליהודי קהילות זגלמביה.

הטקס נערך בצהריי ה-2 באפריל 2001 במחנה בירקנאו, בנוכחות קהל רב, ובמעמד נציג ממשלת פולין - שר התרבות, שגריר ישראל בפולין - הפרופ' שבת וייס, הנהלת המוזיאון וצוות העובדים, חוקרי וניצולי שואה ונכבדים רבים. את הארגון ייצג בטקס חבר ההנהלה אריאל יהלומי.

הרעיון להשתמש בבניין "הסאונה המרכזית" לתצוגה בא לשרת שתי מטרות עיקריות.

הראשונה היא תיאור הפונקציה ההיסטורית של הבניין אשר מאז 1943 שימש לקבלתם ורישומם של האסירים החדשים, בעלי הלאומיות השונה, אשר הגיעו למקום. המבנה המקורי של הבניין מכיל חדרים שנשמרו, שלטים ורישומים מקוריים וציוד חיוני. כל אלה מאפשרים להבין את תהליך שלילת הזהות מאדם והפיכתו לאסיר במחנה ריכוז נאצי.

המטרה השנייה היא הצגת אוסף תצלומים מלפני המלחמה אשר מציג את עולמם של יהודי אירופה טרם השמדתם. התצלומים מראים תמונות מחיי היומיום של הקהילה והמשפחה. התמונות המוצגות דומות לאלה שניתן למצוא באלבומים משפחתיים של כל אחד מאתנו. אבל, ישנו הבדל תהומי אחד, הפנים הנשקפים אלינו מן התצלומים המוצגים ב"בניין הסאונה" הינם נציגיו של עולם אשר הושמד בשואה. הם מסמלים קהילות שנידונו להשמדה טוטאלית. הדמויות והמצבים המונצחים בתצלומים מעוררים אצלנו אמפאיתיה, כיוון שאנו קולטים שהיו אלה בני אדם עם בעיות ושמחות כמו שלנו. אנו זוכרים אותם לא רק בהקשר של רצח-עם ודה-הומניזציה אשר היו מנת חלקם של אסירי מחנה ריכוז, אלא גם בהקשר אנושי אישי.

בימים אלה, יצא לאור ע"י המוזיאון באושוויץ אלבום מהודר המכיל את כל אוסף התצלומים הנ"ל.

התערוכה החדשה במוזיאון אושוויץ-בירקנאו
The new exhibition at the Museum of Auschwitz - Birkenau

העיר סוסנוביץ חוגגת 100 שנה

בשנת 1902 הוענקו לסוסנוביץ מעמד זכויות של עיר. במהלך שנת 2002 יצינו שורה של אירועים אשר יתקיימו במקום את המאורע החגיגי. הנהלת העיר סוסנוביץ מזמינה את יוצאי העיר לבקר בה ולקחת חלק באירועים השונים שיצינו את האירוע. הנהלת ארגון יוצאי זגלמביה מתכנת לערוך ב-2002 ביקור מאורגן בפולין, לרבות ביקור באזור זגלמביה והשתתפות בחלק מהאירועים הנ"ל. באותה הזדמנות תתקיים פתיחה מחודשת לבית הקברות היהודי בסוסנוביץ (ברחוב גספודרסקה) ששופץ לאחרונה, וכעת מתבצעות בו עבודות סימון ורישום המצבות.

Sosnowiec celebrates 100 years

The year 2002 has been declared by the municipality of Sosnowiec as the 100 year anniversary of the city, that has received municipal rights in the year 1902. The city council has invited former citizens of Sosnowiec to participate in these events. Zaglembie World Organization in Israel is considering to organize a visit to Poland which will include the Zaglembie region and participating in some of the events in Sosnowiec.

מאגרי מידע לחיפוש קרובים בארכיונים בגרמניה

צבאות בעלות הברית ייסדו לאחר כיבוש גרמניה ארכיון גדול בו נאספו מסמכים רבים של המשטר הנאצי ועדויות של ניצולים בעזרת משרדי האונר"א UNRRA.

כיום מצויים בעיר BAD-AROLSEN שני משרדים חשובים:

• **משרד חיפוש קרובים בינלאומי, כולל ניצולי מחנות ריכוז -**

International Tracing Service - International Suchdienst

Grosse Allee 5-9 D-34444 Bad-Arolsen, Germany : כתובתם:

רבים מהניצולים עברו בשנים הראשונות, לאחר השחרור, את מחנות

המעבר של UNRRA או בערים בגרמניה והיגרו לארצות רבות. משרד

זה יכול לעזור בחיפוש קרובים.

• **משרד מיוחד לרישום אוכלוסין - Sonder Standes Amt** : כתובתם:

Post Fach - P.O.B. 1320 D-34443 Bad Arolsen Germany

במשרד זה רשומים, בין היתר, גם תאריכי פטירה של תושבי מחנות

ריכוז בגרמניה.

אחד מחברי הארגון קיבל תעודת פטירה ע"ש אביו שנהרג במחנה פינפטויכן

(Fünfteichen) עם תאריך.

יש לזכור שלאחר הבאת היהודים לבירקנאו להשמדה ברכבות בשנים 42-43

הייתה שם סלקציה וחלק מן היהודים נשלחו לעבודות כפייה במחנות. מי

שרוצה לברר לגבי קרובים שאולי נשלחו למחנות ולא שרדו, יכול לפנות

למשרד המיוחד לרישום האוכלוסין לברורים.

הנצחות אישיות

אנו מזכירים כי במרתף ההנצחה שביד הזיכרון במודיעין נותרו עדיין מקומות להנצחה אישית של בני המשפחה שנספו בשואה.

הנצחת שורה אחת חרוטה בשיש שחור עולה \$150. המבקשים להנציח את

יקיריהם יפנו לאולם הארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם

הפרטים הדרושים.

דמי חבר

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 120 ש"ח. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי החבר לעשות זאת בהקדם.

את דמי החבר ניתן לשלם:

• ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - סניף 802 - רח' אלנבי, ת"א - לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה" מס. חשבון - 98084/48. (המשלם בדרך זו מתבקש לרשום את שמו וכתובתו כדי שנדע למי ולכן לשלוח קבלה).

• באולם הארגון (רח' פרישמן 23 ת"א) הפתוח בימי ד' אה"צ.

• לגבי סלה הוברפלד - יהודה הנשיא 5, רמת-גן, 52376. טל: 03-6184463

• לגבי הדסה קנטור - רמת-גן. טל: 03-6775605

• למר שאול שטרנפלד - חיפה. טל: 04-8256067

• למר צבי לנדאו - ת.ד. 4120 בת-ים, 59395. טל: 03-5067337

Fund raising for Jewish Cemeteries Preservation in the Zaglembie Area

The Organization is intensely involved in promoting the restoration of Jewish cemeteries in Zaglembie, in close cooperation with the local Jewish community and Zaglembie cities mayors, to ensure the maintenance of these sites for the benefit of the future.

The restoration works require extensive resources. We appeal to you Zaglembians to take part in this worthy cause.

Donations may be send to the Organization Treasurer - Mr. Zvi Landau, POB 4120, Bat-Yam 59395, Israel

ב"סיני ועוקר הרים", פרק המלמד אותנו על שיטות לימוד התורה, המעמיד את שיטת הפלפול מול שיטת הסברה והבקיאות, שיטות שקנו לעצמן אחיזה בקרב לומדי התורה מאז המאה ה-1616. המרתק ביותר הוא הפרק על מסעות רבי עקיבא.

בפרק מסעותיו של רבי עקיבא, המשתרע על 60 עמודים, מגיש לנו המחבר תיאורים גיאוגרפיים והיסטוריים מתקופת מסעותיו של רבי עקיבא המאירים לנו נושאים ובעיות בני זמננו. אין כמעט נושא שנדון בפרק זה שאין לו אח ורע לימינו אלה. רבי עקיבא שהיה מנהיג לדורו, מעבר למעמדו בעולם התורה, ערך את מסעותיו בקרב קהילות ישראל בתפוצות, הגיע לרומי כדי להשתדל למען בני עמו בארץ ישראל. אך עיקר מסעותיו היה מוקדש לגייס את עזרת יהודי התפוצות למען מאבקם הקרב של יהודי ארץ ישראל נגד מלכות רומי.

פרק מאלף זה המתאר את קורות עמנו מלפני כאלפיים שנה יכול לשמש בבואה למצבנו בימים אלה. כערכו הספרותי וההיסטורי של פרק זה כך גם חשיבותו הרבה לנו ולדורות הבאים אחרינו של הספר כולו. על כך התודה והברכה לידידי אלתר ולנר.

נפתלי לאו-לביא

"טעות בקרבן" / רבקה רייך

בפתח ספרה הקודם של רבקה רייך-יעקובסון, שיצא לאור לפני כשבע שנים, נאמר: "זה עתה עלינו על אוטובוס, והשער נסגר במחנה עתלית. 1.2.47 זה היום שלו קיוונו, אחרי מחנות כפייה, מחנות עלייה מרצון ומחנות של האנגלים. מן המחנה האחרון השתחררנו היום... היום קרא לנו דרור... האוטובוס דהר במהירות רבה כדי להגיע לכפר עציון בטרם חשיכה". באותו הספר העלתה המחברת את זיכרונותיה מגוש עציון, תוך הדגשה על המושב משואות יצחק, אליו הגיעה כפליטת שואה צעירה, ויש בו חומר רב על אותם ימים הרואים, כשברקע שנותיה כנערה בימי השואה.

בספרה הקודם כן בספרה הנוכחי שוזרת המחברת סיפורים, הכתובים בחן ובצורה קולחת, כשחוויות מלפני שנים רבות חקוקות בזיכרונה בבהירות. סיפורה האישי, המתחיל בשנת 1935, בהיותה כבת שש, בעיר בנדן שבפולין, הוא ראי לקורותיהם של רבים-רבים שימי ילדותם עברו בשואה והם חיו בצילה כמה שנים. אחרי כמה סיפורים על השנים שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, מגיעה רבקה רייך ל-1 בספטמבר 1939, "ביום של התחלת הלימודים פרצה המלחמה". מהבוקר נשמעו צפירות האזעקה, ומדי פעם רצו התושבים למקלטים. אמה, בהפסקה שבין כניסה ליציאה מהמקלט, הכינה תבשיל לקראת שבת, ואף אפתה חלות ועוגה. "רק לא לבייש את השבת", אמרה.

מכאן מתחיל נתיב הייסורים והתלאות של המחברת עם משפחתה ורבים מבני עירה, ובסיפורה היא מתארת את הדברים בלי פאתוס, כקרעי זיכרונות, אך לגד עיני הקורא עולה תמונה ברורה למדי ומצמררת של מה שעבר על נערה צעירה שהצליחה לשרוד לאחר כל אותן שנות אופל. יש כאן סיפורים אותנטיים על חיים במחנות ריכוז, בגטו בנדן, במחנה עבודה ועוד, עד שב-8 במאי 1945 הגיע יום השחרור ממחנה פרשניץ. בהמשך מתוארים הגלגולים והתחנות עד ההגעה לארץ.

חותם את הספר פרק מספרו של דוד ליוור ז"ל, "עיר המתים", המנציח את הימים האחרונים של יהודי בנדן.

ש. יהושע

קלטת זגלמביה - כנס דורות

אנו מזכירים לחברים כי עדיין ניתן לרכוש את קלטת הוידאו מכנס דורות. בחלק הראשון של הקלטת קטעים מתולדות האזור על הקהילות היהודיות שבו. הקלטת כוללת פרקי עבר ואורח החיים היהודי והמסורת שנהגה בו. סיפורן של הקהילות בתקופת השואה והתמודדותן בכל הדרכים והאמצעים עם גזרות הנאצים והחרב שהונפה מעל ראשן. בחלק השני של הקלטת כל אירועי כנס דורות ליוצאי זגלמביה - החל בטקס הפתיחה החגיגי במודיעין ועד ערב הסיום המפואר במלון דן פנורמה בת"א. עבודה קשה וממון רב הושקעו ביצירת הקלטת. אנו מאמינים שמן הראוי הוא שבכל בית של יוצאי זגלמביה תימצא הקלטת כחלק מאמצעי להנצחת העבר ותקווה לעתיד.

מחירה של הקלטת, כולל דמי משלוח - 75 ש"ח. לפרטים נוספים ולהזמנות ניתן לפנות ל - הדסה קנטור, רח' יהודה הנשיא 16, רמת-גן, מיקוד 52376 טל: 6775605 - 03.

עמ' 7

"עד הערב" / אהרון מגד

ספרן מבוגר, שזה עתה "התפטר", נשלח במפתיע מביתו ומתהלך מבוקר ועד ערב של יום אחד, לא רק ברחובות עירו אלא גם במחוזות נפשו. הוא תוהה מדוע שילחה אותו אשתו מביתו-שלו, ותוך כך הוא פורס את עולמו הפנימי: איש שמתרפק על עברו הארצישראלי, האידילי לכאורה, אך גם בודה לו עבר לא לו. עבר של ניצול שואה, בעקבות עברה של אשתו. המחבר בחר עולם שמתחולל דווקא בבנדן, בסוסנוביץ ובצ'לדז', למרות שהוא עצמו לא נולד באגד הערים של זגלמביה ולא בא ממנה.

יש בספר חתירה לדיוק עובדתי, אם כי פה-ושם, כשהוא מספר את קורות חייו של הגיבור, נוטל המחבר לעצמו חירות פואטית. זהו סיפור שוטף, מרתק וזורם, שיש בו יושר פנימי, הגובל בישירות. הדמות המרכזית היא של אדם מתוסכל, אנטי גיבור טיפוס, שחי בעולם הערכים של ישראל האוטנטית, זאת שמכנים "ישראל היפה", ישראל בראשית דרכה. אנחנו רואים איך המציאות הולכת ומשתנה, ה"התברגנות" משתלטת וה"גיבור" בולט כיוצא דופן, כחריג על רקע זה.

בספר עולה שאלת מיזוג הגלויות. מסתבר, שקיבוץ הגלויות קל יותר מאשר מיזוגן. קיבוץ הגלויות הוא אקט חד-פעמי, בעוד שמיוזוג הוא משימה של דור, או דורות, וכפי שאומר המחבר: "אנו חיים בשלום זה עם זה, ללא מריבות רציניות, הרי לעומק אין חיבור בינינו, שני עולמות שלעולם לא ייגשרו" (עמ' 51).

למרות שהסיפור מובא בטון מינורי, אין הוא חסר תקווה. החיים שהוא מתאר, על כל המהמורות והבעייתיות שבהם, הם חיים מלאים, אפילו טעונים. בספר יש גם נימה ארוטית דקה, נימה עדינה, לא גסה ולא פולשנית. ונראה, כאילו יש בכך משום מס שפתיים שהמחבר משלם לקהל הקוראים של תרבות הרייטינג. אך עם זאת, נימה זאת אינה חריגה ואינה מפריעה, אלא משלימה את החיים המלאים. חיי הדמות הראשית נראים כחיים צנועים שמתנהלים בשלווה. אך למעשה הם דרמה גדולה. הזעזועים בחיים אלה אינם זעזועים שיוצרים סופות וסערות, והם מתאפיינים דווקא בדמותם למים שקטים שזורמים בנהר - אך עם זאת הורסים את גדותיו. לכל אורכו של הסיפור נמשך חוט של געגועים, געגועים לעולם הערכים שמטשטשים ונעלמים. הספר מנסה לתמצת את קורות ההתחדשות הלאומית הישראלית ובעיקר לחשוף ניואנסים של מיזוג הגלויות.

אולי אין זה מסוג הספרים שיימצאו, כנראה, ברשימת רבי המכר, אלא פרוזה מהסוג הרציני יותר והמשמעותי יותר. ספר בעל משקל סגולי, שמנסה להתמודד עם הבעייתיות של קיבוץ הגלויות ומיוזוגן. זהו ספר דבור על אופניו, ספר עשוי כהלכה.

נפתלי פדר

"אורות חיים" / אלתר ולנר

יובל שנים אני מכיר מקרוב את אלתר ולנר, מאז שיתפנו פעולה כעיתונאים ויצרנו קשרי ידידות בינינו. הכרתי את אלתר כעיתונאי חרוץ ואמין וגם הכרתי את אביו המנוח, ר' חיים יצחק ז"ל, כיהודי חכם ובר אוריין. שניהם יוצאי בנדן שבחבל זגלמביה שהצליחו לעלות לארץ לפני מבול השואה של יהודי אירופה. עתה, לאחר כל השנים הללו גיליתי את אלתר הסופר ובקי שהיטיב ללקט ממקורות רבים ושונים, ידועים ונעלמים, שפע של מידע מרתק בנושאים העשויים לעניין כל אחד מאתנו ולהגישו לנו בספר שלפנינו.

בשש מאות עמודי הספר מגולל בפנינו המחבר פרקים מעניינים אותם שאב ממקורות ראשוניים, החל מתקופת התלמוד ועד לגדולי התורה וההכמה בני ימינו. בלשון קלה ומובנת הוא מספר לנו, על מעמדם ההלכתי של יישובי חומה ומגדל בארץ ישראל. בנוסף לגבולות הארץ שהמחבר מתווה לנו, על פי מקורות שונים, הוא גם מעשיר אותנו ברשימה מפורטת של שמות היישובים, ערים וכפרים, אליהם הוא מתייחס בפרק הפותח של הספר "בתי ערי חומה".

פרק אחד ומרתק הוא זה העוסק במוצאם ובמעמדם ההלכתי של הכותים בארץ ישראל וכן היחס היהודי לשומרונים.

אולם ליד פרקים מאלפים - כמו המעבר מבית הכנסת לבית המדרש, הדיון על נזירותו של שמואל הנביא, מעמדם של הצדיקים או אפילו הפרק העוסק

Opowiedziała mi Krystyna: "Z tłumu młodych na rampie w Auschwitz przebiegłam do grupy starszych kobiet i dzieci. Stałam przy mamie, ale mama mnie nagle zaczęła pchać. Nie chciałam się od niej ruszyć, ale mnie biła po plecach i pchała i biła po plecach, żebym od niej odeszła. No i żyję..."

Opowiedziała mi Hadasa: "Mój chłopczyk był obrzezany, pochodzę z bar-dzo pobożnej rodziny. Stałam w lesie, była straszna burza. Już nie wie- działam gdzie iść i modliłam się do Boga, żeby piorun w nas strzelił, we mnie i w dziecko.... No i w końcu mnie złapali i zaprowadzili na posteru- nek niemieckiej policji. Uparłam się, że jestem Polką. Dziecka nie kazali mi odwinąć z pieluchy. Sprowadzili księdza, żeby mnie przesłuchał, czy znam katolickie pacierz. Spojrzałam na księdza i nie spuszczaając z niego wzro- ku zaczęłam: "Litwo, Ojczyzno moja, ty jesteś jak zdrowie"....i tak dalej. Po "Inwokacji do Pana Tadeusza" ksiądz zapewnił Niemców, że pięknie się modłę i jest wzruszony moją litanią do Matki Boskiej." Nie pamiętam nazwy tej wsi i nie wiem, jak się nazywał tamten polski ksiądz."

Chana

Ma długie dobre życie
Hoduje wnuki, dzieci i psy
Gotuje przysmaki
Smaży konfitury
Gości przyjaciół
Lubi głośny śmiech
I sprośne żarty.
Ale zawsze
w każdej chwili
szumi jej w mózgu
to zdanie, które
powiedziała
Matka zanim
wypchnęła ją na szyny:
"Jeśli przeżyjesz
opowiedz ludziom
że były takie czasy
kiedy matki
wołały żeby ich
dzieci nie żyły..." (Irit Amiel)

Zagłada i powstanie

"Pewnego dnia bunkier został nagle zaatakowany przez Niemców. Wiedzieli, że kryli się tu żydowscy bojowcy, oblegli więc bunkier wołając: Raus! Sytuacja była rozpaczliwa. Henoch Gutman nie stracił zimnej krwi. Kazał Deborze Baran z naszej organizacji, wyróżniającej się oddaniem sprawie i urodą, aby pierwsza do nich wyszła. Przypuszczał, że Niemcy nie będą do niej strzelali. Rzeczywiście, gdy wyszła spod ziemi, Niemcy osłupieli na widok jej urody i odwagi. Ona zaś wykorzystwała ich zaskoczenie, rzuciła granat i zmusiła ich do wycofania się. Tych kilka chwil wykorzystali bojowcy, wy- biegli z bunkra, zajęli pozycje w pobliskich ruinach i obsypali Niemców gradem kul." (Cywia Lubetkin; przekł. Maria Krych)

Opowiedział mi Stasiek, który był partyzantem w Gwardii Ludowej:

"Wiesz, pewnego dnia w lesie nadszedł rozkaz, że każdy partyzant musi oddać swoją broń, bo dostaliśmy jednolitą broń z dowództwa. Każdy leśny chłopak ze łzami w oczach składał na polanie swój rewolwer, karabiny, to było tragiczne przeżycie, każdy zdobył sobie tę swoją broń w walce, no, ale rozkaz w wojsku to rozkaz. Już na samym końcu zbliżyła się do tego stosu broni nasza pomocnica kucharki, stara kobieta, Żydówka, która nam się przybliżała do oddziału i tak została z nami w lesie. Ze łzami w oczach wyciągnęła ze swoich chustek pistolet - cudo, błyszczący, świetnie konserwowany. Osłupielimy. Ktoś zasalutował. I nigdy, do końca ta stara kobieta nie zdradziła nam, jak zdobyła tę broń. Na wszystkie nalegania odpowiadała tylko uśmiechem."

Moje drogi

Nie mam ochoty ptaka do wędrowań
i nie daleko biegną szlaki moje,
właściwość drzewa sobie przyswoiłam
I wciąż, jak ono, obok drogi stoję.
I nie w odległych sferach moje gwiazdy,
mnie dal przestworów wcale nie olśniewa,
co jeszcze nie jest, z pewnością nastąpi
i to podobnym mnie czyni do drzewa.

(R.Basman; przekł. Z.Szeps)

X X X

Okruchami chleba swego powszedniego
smutna moja matka karmi leśne ptaki
i nie wiedzą wilgi, sikory i szpaki
że mama jest także wędrującym ptakiem
gniazda uwijane gniazda budowane
wzdłuż drogi - jak ziarna - zostawia rozsiane
we Lwowie, w Warszawie i nad oceanem
każde innym wiatrem strącone, rozwiane
jedzcie, jedzcie drozdy
z ręki mojej mamy (Anna Frajlich)

X X X

Ułożyłam Jerozolimę u mego wezglowia
I zasnęłam po wielu bezsennych nocach.
Z trudem dotarł do mnie alarm syreny
Z odległego domu.
Dzień dobry. To wojna. Za oknem deszcz.
A teraz, gdy jestem blisko, w odległości
krzyku
Chcę zawiadomić że wieczór
Który został w zeszłym roku odwołany
Z powodu żaloby
Odbędzie się. I wybacz
Za długą zwłokę.

Nie wiem co potem znajdzie się
W opowiadaniu, które powstanie
I nie znam zakończenia
Tak czy inaczej wojna to też okazja
By przekazać wam pozdrowienia
I życzyć "Do milego"
(Ja'ara Ben-David; przekł. Sz. Racyńska)

Izraelskie dziewczęta

kocham izraelskie dziewczęta
wszystkie izraelskie dziewczęta
i te które za murami gwiazdy
nosiły zamiast koralu
i te które karmily się niebem
zamiast powszednim ciepłym chlebem
i te które marzyły o wolności
zamiast o pierwszej dziewczęcej miłości
i te które zamiast rumienić się zalotnie
płonęły żywcem jak rzymskie pochodnie
i te i tamte
i tamte i te (Tomasz Radziszewski)

Ta sama

Tak dobrze było bawić się w ogrodzie,
Byłam mała i niezdolna dosyć,
I za nic nie chciałam jeść obiadu,
Chyba że mnie bardzo będą o to prosić.
Potem byłam pierwszą uczennicą,
Przemawiałam na szkolnym wieczorze.
Potem była miłość i myślałam,
Że już lepiej w życiu być nie może.
Teraz jestem już zupełnie stara,
Białowłosa pochylona dama.
I mnie samej dziwne się wydaje,
Że przecież wciąż jestem
Ta sama. (Łucja Gliksman)

Wszystkie Chawy - Wszystkie Ewy

(we fragmentach poezji i prozy)

Anna Cwiakowska - opracowanie

Jest ich pełno w Biblii. Kobiet pięknych i dzielnych i mądrych. O tych mniej pięknych, czy mniej odważnych, lub mniej mądrych kronikarze nie zostawili świadectwa. Ale o tych wspaniałych mamy przekazy biblijne. Kobiety Hebrajczyków, oraz innych ludów, które do Hebrajczyków przystały. Uwieczniła je dla historii i tradycji nie tylko Biblia, lecz również wielcy artyści - malarze, kompozytorzy i poeci - mistrzowie mnogich form, od eposu, po satyrę nawet. Oto kilka fragmentarycznych przyk-ładów:

Ewa jabłko przynosi Adamowi

Co robiłaś w alei jabłkowej,
Ewo, moja pociecho?
- Ja tam z wężem gawędziłam,
O cnotach i grzechu.

(Icyk Manger; przekł. Zew Szeps)

Ruth

A tak było! Pan wzruszony
Jej młodością, wiarą stałą
W Ruth cnotliwej szukał żony,
Przez nią dom swój okrył chwałą:
Że z Obeda, jego syna,
Dawidowa szła rodzina. (S.Witwicki 1802-1842)

Abigail

Teraz jest wolna, teraz pragnie
Dawida swego mocnych ramion
On w grocie mrocznej się ukrywa
I czeka na nią, na nią, na nią.
(Icyk Manger; przekł. Jerzy Ficowski)

Sulamitka

Ty jesteś Sulamit, ptak przepłoszony
z winnicy. Serce kwitnące na piaskach

.....
Dzień twe policzki przyciemnił, a w nocy
dojrzała kibić i piersi, i oczy:
słodczy owija wszystko w twym ogrodzie.
(J. Fichman; przekł. A. Ziemiński)

No i z nich wszystkich, biblijnych panienek i pań jesteśmy my - Żydówki, żydowskie kobiety. Od pramatki Ewy, po moją prababkę (na tyle sięga wstecz rodzinna saga.) Prababka miała imię po pierwszej kobiecie: Chawai była wiejską akuszerką na Modrzejowie.

Jedną z babć, matkę mojego ojca, babcię Rozę pamiętam. Chodziła w długiej, czarnej spódnicy i ciasno zapiętej po szyję bluzce i dawała mi małe, czerwone jabłuszka. Chyba nosiła również perukę, bo była nabożna, ale ja byłam za mała, żeby na to zwrócić uwagę.

Babcia

Moja babcia była to kobieta cnotliwa,
Mistrz płodności - dziecko z każdą wiosną...
Lekko, bez bólu, tak jak kury jaja niosą,
Tak ona bliźnięta po bliźniętach niosła.

.....
Kiedy jej macierzyńskie zamknęło się łono,
Biednych obdarowała babcia pieluchami.
Moja babunia dobrze wypełniła swoje,
Szła po domu jak kaczka między kurczętami.
(M. Kulbak; przekł. A. Kamińska)

Córkami naszych babć były nasze matki.

Soir de Paris

Moja pachnąca paryskim wieczorem matka
pozostawiła na świecie szarą smugę dymu,
plik pożółkłych listów żydowskiej
dziewczyny, u progu szczęścia i nieszczęścia,
i moje stare, żyłaste dłonie muskające
o szarej godzinie głowy jej sześciu
izraelskich prawnuków. (Irit Amiel)

Moja matka

Ty, matko, nigdy się nie śmiejesz
I musisz wstawać, gdy tylko zadnieje
I ręce masz popękane,
Zaczerwienione, poodmrażane.

.....
Krzywą, wyboistą uliczką, pełną ptasiego
krzyku,
Schodzisz do korzennego sklepiku;
Idziesz powoli, powoli z kobiałką w ręku
I tylko wiatr, i tylko wiatr
Bawi się twoją szarą, lataną sukienką.
(M.Szymel; przekł. Sz. Raczynska)

Wieczorna modlitwa mojej matki

Użycz Twego światła, Panie, tylko dniowi
a ciemności przeznacz jedynie dla nocy
i niech moja suknia - ubogi strój wdowi -
spokojnie spoczywa na stoleczku, w nocy.

.....
Uchroń od przerażeń ptaki młode
na wysokich drzewach w mrocznym borze,
nie pozwól wystąpić z brzegów wodom,
co dziko się pienią o wieczorze.
Strzeż i mnie od gromów i od wód
zdradliwych,
ogień niechaj memu nie grozi dachowi
i niech moja suknia - ubogi strój wdowi -
w nocy, na stoleczku spokojnie spoczywa.
(N.Bomze; przekł. Z. Szeps)

I po niedługim czasie nasze matki były na wojnie, na wielkiej wojnie...

Moja matka

W snach matka przychodzi i mówić zaczyna:
Za jakie to winy. Za jakie to winy

.....
Czy ja zasłużyłam na koniec tak srogi
Czy ja zasłużyłam na taki kres drogi,
By dziecko nie mogło mych kości odnaleźć
I żeby na ziemi nie nakrył mnie kamień,
Ażebym się w prochu i w pyłe rozwiała
I wiatrów szalonych zdobyczą została,
I śmierć mnie zastała nie pośród rodziny.
Za jakie to winy. Za jakie to winy.
(B.Heler; przekł. J. Zagórski)

Tren

Chcę wiedzieć jak człowiek umiera
gdy gaz zaczyna go dławić
gdy czepia się muru gołego
gdy ryje weń paznokciami
jak wspina się on do wjazdu
tratuując tych co na drodze
po łyk powietrza bez gazu
gdy oczy z orbit wychodzą
gdy na wpół już zamroczony
lecz ś w i a d o m do ostatka
aż - żyły pękają na skroni
t a k umierała Matka (Jael Shalit)

Matka

Jest na łódzkim cmentarzu,
Na cmentarzu żydowskim,
Grób polskiej mojej matki,
Mojej matki żydowskiej
.....
Zastrzelił ją faszysta,
Kiedy myślała o mnie,
Zastrzelił ją faszysta,
Kiedy tęskniła do mnie. (Julian Tuwim)

Information

A New Exhibition at the Museum of Auschwitz - Birkenau

The state museum of Auschwitz - Birkenau in Oswiecim has inaugurated a new exhibition that has newly arranged interiors of the main bath building in the area of the former camp, so called Central Sauna. In addition a new exhibition of photographs that belonged to Jews from Poland (most of them of Zaglembe) was put. The photos were found in the area of the camp after the liberation.

The festive ceremony - in the presence of the Polish culture minister, the Israeli ambassador, the Museum management and staff, historians, Holocaust survivors and many guests - took place on April 2, 2001 in the former camp Birkenau at 12.00 p.m.

The idea of using the interior of "Central Sauna" building for exhibition purposes comprises two essential tasks, which differ in point of arrangement but have the same influence on the visitors.

The first task is description of historical function of the building in which since 1943 the procedure of introducing and registering newly arrived prisoners of different nationalities, mainly Jews and Poles, was conducted. Original interior of the building along with preserved rooms, original inscriptions and disinfecting facility allow to imagine the process of depriving a man of his personal identity and transforming him into a prisoner of a Nazi concentration camp.

The second task of the exhibition is an attempt of awaking visitors to a deeper reflection by means of pre-war photographs, which show the world of European Jews shortly before the extermination. The photos show scenes of everyday and family life similar to those that can be found in any family albums. There is, however, one essential difference - those people shown in the photographs are representatives of the world that became exterminated as a result

of the Holocaust. They symbolize community sentenced to complete extermination. Faces and situations fixed in films wake empathy in us, because we realize that they were people who had similar problems and delights to those we have everyday. We remember them not only in terms of genocide and dehumanization that underwent a prisoner of a concentration camp, but also in a personal view.

The Museum has recently published an album that includes the entire photo collection.

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in the Modiin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations of family members that were killed in the Holocaust. One engraved line of commemoration in black marble costs 150\$. Those who wish to commemorate their beloved ones can contact the organization.

Congratulations!

Mazal Tov to our brothers and sisters in Toronto!
The Zaglembe Society in Toronto has celebrated its 50th anniversary on Sunday, June 10, 2001.
We wish you many more active and fruitful years!

Congratulations!

Mazal Tov to our sister, Jenny Eisenstien
for receiving on May 2001 a recognition by the Canadian Society for Yad Vashem. This recognition is given to a holocaust survivor who have contributed to the betterment of life in Ontario.
We wish you good health and many more active and fruitful years!

The Jewish Community in Katowice

By Bozena Wawrzyniak

Today, 9 Jewish communities are still active in Poland. One of the active among them is the community in Katowice which is comprised of the regions of Katowice, Czestochowa and Kielce; Zaglembe is part of the Katowice region.

For some years, the chairman of the community is Mr. Felix Lipman who also serves as the vice president of all Jewish communities in Poland.

The community operates 3 offices, in Katowice Gliwice and Bytom. In Katowice they run a Kosher restaurant that serves members of the community.

On Shabat and Jewish holidays prayers are conducted in the synagogue next to the community office in Katowice

In 1997 the Polish parliament confirmed that former community property can be returned in places that an active community exists. That decision started a process of regaining Jewish property. The process is long and tiresome since it requires documents and proof of ownership that are some times hard to get. The Polish Parliament had determined a dead line by which claims of property can be submitted (no dead-line for claiming Jewish cemeteries).

That started a race against time since many documents were destroyed or lost.

Since the Jewish communities in Poland are not subsidized by the Polish government, they have to take care of themselves. Selling property enable them to keep a community, help their members and allocate money for restoring and maintaining the cemeteries.

A good example is the Jewish cemetery in Sosnowiec (by Gospudarska). In that cemetery many grave stones were broken and today it consist of only 300 stones. After a joined effort of the Zaglembe Organization and the Jewish community in Katowice it has been restored.

It should be noted that thanks to the good contacts between the community in Katowice and the Zaglembe World Organization it has been agreed to continue with the restoration project of all Jewish cemeteries in Zaglembe.

הקהילה היהודית בקטוביץ

מאת: בודינה וורזיניאק

כיום, פעילות בפולין 9 קהילות יהודיות. בין הגדולות שבהן מצויה הקהילה שבקטוביץ הכוללת בנוסף למחוז קטוביץ גם את המחוזות צנסטוחובה וקילצה. אזור זגלמביה כולל במחוז קטוביץ.

מזה מספר שנים, יו"ר הקהילה הינו מר פליקס ליפמן המכהן גם כסגן יו"ר ועד הקהילות בפולין.

במסגרת הקהילה פועלים 3 משרדים: בקטוביץ, גליביץ וביטום. כמו כן מופעלת על ידם מסעדה כשרה המשמשת את חברי הקהילה. בשבתות וחגים נערכות תפילות בבית הכנסת שליד משרד הקהילה בקטוביץ.

החל משנת 1997, כאשר אישר ה"סיים" הפולני את השבת הרכוש הציבורי של הקהילות היהודיות (לשעבר) לקהילות הקיימות כיום בפולין, החל בפועל תהליך ארוך ומייגע המצריך הוכחות בעלות ומסמכים. החלטת ה"סיים" על מועד סופי להגשת התביעות הביאה למרוץ כנגד הזמן שכן מסמכים רבים הושמדו, אבדו או שאין מאפשרים לקהילות גישה אליהם. (אין הגבלת זמן לגבי תביעות בעלות על בתי הקברות היהודיים).

הואיל והקהילות היהודיות אינן נתמכות על ידי ממשלת פולין, עליהן לדאוג לעצמן. מכירת נכסים מאפשרת לקהילה להתקיים ולסייע לאנשיה וכן להפנות כספים לשיוץ ותחזוקת בתי הקברות.

דוגמא טובה לפעילות הקהילה מהווה הפעילות בבית הקברות בסוסנוביץ ברחוב גוספודרסקה, שכיום יש בו רק 300 מצבות. בית הקברות שופץ לאחרונה, במאמץ משותף של ארגון יוצאי זגלמביה והקהילה היהודית בקטוביץ.

ראוי לציין שהודות ליחסים הטובים הקיימים בין ארגון יוצאי זגלמביה לבין הקהילה בקטוביץ סוכם על המשך השיפוצים ופעולות התחזוקה גם בשאר בתי הקברות היהודיים בזגלמביה.

הגבי וורזיניאק מנהלת את משרדי הקהילה בקטוביץ

ועד הקהילות הקדושת בפולין
Gmina Wyznaniowa Żydowska w RP z siedzibą w Katowicach

Bozena Wawrzyniak is the office manger of the community in Katowice

Holocaust Memorial Day

"The Jewish Mother" - Yom Hashoa Memorial Service - April 19, 2001

As every year, a ceremony was held at the Memorial Site in Modiin, the topic of which was "The Jewish Mother". Thousands came to Yad Hazikaron - four generations of Zaglembians, ministers, Knesset members, public figures, senior police officials, soldiers and many guests including youths.

A short military ceremony conducted by a squad of soldiers from a nearby IDF base was followed by the traditional lit of the torches.

The prayers were chanted by cantor Arie Brown, former chief IDF cantor, who conducted the religious part of the memorial service. Yizkor was said by Itzhak Greengrass and Kadish by Abraham Pe'er.

The following persons spoke at the ceremony: Mr. Matan Vilnai - minister of science and sports, Rabbi Haim Zonenfeld - Ramat-Aviv Rabbi, Mr. Moshe Shechter - mayor of Modiin and Mr. Abraham Green - chairman of Zaglembe World Organization.

The Israeli singer, Aviva Hed, and the young choir of Modiin conducted by Ilan Briteman provided the artistic program.

First, second and third generation of Zaglembe Jews participated in recitations of poetry and prose. The ceremony was conducted by Varda Greenberg (Tobiash) and Shelomi Karib (Krawinski) both second generation of Zaglembe.

עצרת הזיכרון ליהדות זגלמביה במודיעין - תשס"א

Holocaust Memorial Day at Yad Hazikaron in Modiin - 2001

From the Speech given by Abraham Green, Chairman of Zaglembe Organization at the Holocaust Memorial Service

Today, the Holocaust Memorial Day, the people of Israel remember the victims of the Holocaust, among them are our grandparents, our parents and our brothers and sisters. Fifty-six years have passed since the end of the war and atrocities imposed on the Jews are still being discovered, not only those performed by the Germans, but by individuals and groups in occupied Europe: Poland, Ukraine and Lithuania. We should note the bravery and courage of these individuals who reveal the facts.

Last year, Mrs. Shampan read us the letter of her sister to her Polish neighbor, in which she requested to hide and protect her son. The letter addressed the child and reminded him to wear his pajamas on the cold winter nights. Ultimately, the mother and her son were both murdered in Auschwitz. When this letter from Genia Klappish was read to the Pope in Polish at his visit to Yad Vashem, the Pope shed tears.

This year, the ceremony focuses on the Jewish mother, this mother who always saw the protection of her children as her most important concern.

Three thousands years ago, at the famous trial, King Solomon proved that the Jewish mother is willing to give her child to another woman in order to keep him alive. The King found it fitting to end his book of proverbs "Mishle Shelomo" with a song of praise for the Jewish wife and mother, whom he called "Woman of Worth". This

woman of worth always ready to protect her home and children, throughout two thousands years of exile, persecution, inquisition, pogroms and decrees.

In the harshest times for the Jewish people, during the Holocaust, many mothers could have saved themselves by leaving their children - but the Jewish mother took her children in her arms and strode directly into the gas chambers. Emanuel Ringelblum, the historian who was in Warsaw Ghetto, wrote in June 1942 in his diary: "The historian of the future will have to devote an appropriate page to the Jewish woman in the Holocaust. It will be an important testimony of courage and resolve."

Today we have a state which will shortly celebrate 53 years of statehood and we have a glorious army which defends us. The army is comprised of the best of our sons, of which we - and the Jewish mother - can be proud of. Still, the concerns for her sons has not ended.

The Jewish mother is indeed worthy of the song of praise which starts: "Who can find a woman of worth? For her praise is far above rubies...", and ends: "Her children rise up, and called her blessed; her husband also... and let her deeds praise her in the gates." (Mishle / Proverbs 31, 10-31)

Table of Contents

Articles in Hebrew

- **Tushia Herzberg**, "The First Pistol" (short story)
- **Zimel Rotestein**, "Visiting my home town Strzemieszyce" - revisiting the place of birth that was destroyed.
- **Zvi Monowitz**, "My Strzemieszyce" - the second generation faces the heritage of the destroyed communities.
- **Abraham Green**, "My Summer Vacation in Strzemieszyce" - memories as a child visiting his grandparents.
- **"Ten Thousands of Children were Saved from Polio - Profs. Nathan Goldblum, the developer of the Israeli Polio Vaccination, 1920 - 2001"** - writings in honor of the late Profs. Goldblum, by Uri Dromi.

- **"The Other Planate - Yechiel Dinur, Ka. Tzetnik, the Holocaust Author, 1917 - 2001"** - writings in honor of the late Ka. Tzetnik, by Yona Kobo (Kotlizki) & Ayala Avidov (Schlezinger)
- **Aaron Meged**, "Until the Evening" - a book review on Meged's new book, submitted by Naftali Feder.
- **Alter Welner**, "The Lights of Life" - a book review on Welner's new book, submitted by Naftali Lau-Laviv.
- **Rivka Reich-Yakobson**, "Mistaken Victim" - a book review on Reich's new book, published by S. Joshua.

Articles in Polish

- **Anna Cwiakowska**, "Jewish women through the generations".

טריוויה - מלחמת העולם השנייה

1. מתי עלו הנאצים לשלטון בגרמניה והיטלר הפך לקנצלר?
א. נובמבר 1923 ב. ינואר 1929 ג. ינואר 1933

2. בספטמבר 1935 חוקק המשטר הנאצי שורה של חוקים גזעניים כנגד היהודים. היכן נחקקו?
א. בנירנברג ב. במינכן ג. בברלין

3. בסוף אוקטובר 1938 גורשו יהודים בעלי אזרחות פולנית מגרמניה אל עבר העיירה הפולנית:
א. ביטום ב. זבונשין ג. חוזה

4. מתי חל ליל הבדולח במהלכו נשרפו בתי כנסת ונבזזו עסקים יהודיים?
א. 9.11.1938 ב. 15.3.1939 ג. 3.9.1939

5. ב- 23.8.39 נחתם חוזה אי-התקפה בין גרמניה הנאצית לבר"מ. מי החותמים?
א. היטלר-סטלין ב. גרינג-וורושילוב ג. ריבנטרופ-מולוטוב

6. מתי פרצה מלחמת העולם השנייה?
א. מרץ 1939 ב. ספטמבר 1939 ג. דצמבר 1939

7. מתי התקיימה ועידת ונזה, בהשתתפות אייכמן, לפתרון הסופי של הבעיה היהודית?
א. מרץ 1940 ב. אוקטובר 1940 ג. ינואר 1942

8. ב- 7.12.1941 הצטרפה יפן למלחמה ותקפה את ארה"ב. היכן?
א. בפיליפינים ב. בפרל הרבור ג. בדרום קוריאה

9. בעלות הברית בפיקודו של הגנרל אייזנהאור נחתו בנורמנדי. מתי?
א. 6.3.1944 ב. 6.6.1944 ג. 6.8.1944

10. כניעת גרמניה. סיום מלחמת העולם השנייה. מתי?
א. 8.5.1945 ב. 15.5.1945 ג. 21.5.1945

11. ועידת פוטסדאם לחלוקת גרמניה לארבעה אזורים נערכה ביולי 1945. מי המשתתפים בוועידה?
א. רוזוולט, צ'רצ'יל וסטלין ב. טרומן, צ'רצ'יל, וסטלין ג. טרומן, אטלי וסטלין

12. תכנית מרשל לשיקום אירופה. על שם מי?
א. מרשל פוש - רמטכ"ל צרפתי ב. גורג' מרשל - שר החוץ האמריקאי.
ג. מרשל זיקוב - ממפקדי הצבא האדום

תשובות לשאלות טריוויה:

1. א. ינואר 1933. ב- 30 בינואר 1933 מונה היטלר לקנצלר בראש ממשלת מיעוט, אולם סופו של דבר היטלר השתלט בהדרגה על מנגנון המדינה ואחר כך על עצמה.
2. א. בנירנברג בכנס של המפלגה הנאצית נחקקים חוקי הגזע המגדירים מיהו בעל דם גרמני ומי לא, מי אזרח הרייך ומי לא וכן חוקים להגנת הדם והכבוד הגרמני.
3. ב. זבונשין. עירה בפולין במחוז פוזנן, על גבול גרמניה. נובמבר 1938 ועד אוגוסט 1939 היה שם מחנה ליהודים שגורשו מגרמניה.
4. א. 9.11.1938. ליל הבדולח, כינוי לפוגרום שהתחולל ברחבי גרמניה ואוסטריה בליל 9-10 בנובמבר 1938. הפוגרום תואר רשמית כהתפרצות "ספונטנית" בעקבות רציחתו של המזכיר השלישי בשגרירות גרמניה בפריז ארנסט פון רט. המתנקש היה צעיר יהודי פולני בן 17, הרשל גרינשפן שאת הוריו גירשו לז'בונישין.
5. ג. ריבנטרופ-מולוטוב. חוזה אי התקפה בין בר"מ לגרמניה הנאצית שנחתם ערב המלחמה ע"י שרי החוץ, הגרמני - יואכים פון ריבנטרופ והרוסי - ויצ'סלב מולוטוב. לחוזה נוסף נספח סודי הדן בחלוקת תחומי ההשפעה ונקבע הגבול בעתיד. תוקף החוזה היה עשר שנים, אבל הוא החזיק מעמד פחות משנתיים. הגרמנים הפרו אותו עם הפלישה לבר"מ ב- 22 ביוני 1941.
6. ב. ספטמבר 1939. ב- 1 בספטמבר 1939 פלשו הגרמנים לפולין ומלחמת העולם השנייה פרצה.
7. ג. ינואר 1942. ישיבה שהתקיימה ב- 20 בינואר 1942 בווילה בונה שבברלין, לדון בפעולות הכרוכות בהוצאת הפתרון הסופי לפועל ובתיאומן. את הישיבה ניהל היידריך סגנו של הימלר וראש המשרד הראשי לביטחון הרייך.
8. ב. תקיפת צי ארה"ב באוקיאנוס השקט, בפרל הרבר. תקיפה זו שמה קץ לויכוח הפנימי בתוך ארה"ב והיא הצטרפה למלחמה.
9. ב. ב- 6 ביוני 1944, היום המכונה "היום הארוך", אחרי הכנות ממושכות ומול קשיים טכניים ולוגיסטיים ניכרים, נחתו כרבע מיליון חיילים של בעלות הברית בנורמנדי שבצפון צרפת.
10. א. 8.5.1945. כניעת גרמניה, כשבוע לאחר התאבדות היטלר.
11. ג. טרומן, אטלי, וסטלין. ועידה בינ"ל שכונסה לאחר תבוסת גרמניה ולפני תבוסת יפן, כדי להגיע לידי הסדר חדש לאחר המלחמה. הדמות הדומיננטית בוועידה היה סטלין, היחיד בין שלושת המנהיגים ששלט גם בימי המלחמה.
12. ב. ג'ורג' מרשל שר החוץ האמריקאי בממשל טרומן. תוכנית מרשל (1947) נועדה לשקם את אירופה לאחר המלחמה וליצור יציבות פוליטית ביבשת ע"י שיקומה הכלכלי.

Mr. Tomasz Kaczmarczyk a former resident of Sosnowiec, is collecting items connected with former Jewish sport clubs in our region. He is interested in exchanging of or buying such items or just a contact with persons with the same hobby.

Tomasz Kaczmarczyk 3060 Talon Circle, Lake Orion, MI 48360, USA Ph: 248 393 0776

מר תומש קצ'מרצ'יק, יליד סוסנוביץ, המתגורר כיום בארה"ב, מעוניין ליצור קשר עם יוצאי זגלמביה אשר להם פריטים הקשורים בקבוצות ספורט יהודיות שהיו פעילות באזורינו לפני המלחמה. למר קצ'מרצ'יק אוסף גדול בתחום זה שהוא תחביבו. הוא מוכן לרכוש או להחליף פריטים כאלה.

הננו מבקשים להביא לידיעת החברים כי מידע לגבי תשלומים עבור עבודות כפיה ועבודות פרך, ניתן לקבל ב- מרכז מידע לניצולי השואה רח' אחד העם 68, תל-אביב שעות הפעילות: 08.00 - 13.00 טל: 6290015 פקס: 6292690

העיטור מוענק כאות הערכה על פועלך במלחמה נגד הנאצים במלחמת העולם השנייה

ברכות להדסה קנטור לרגל קבלת עיטור על פועלה במלחמה נגד הנאצים ארגון יוצאי זגלמביה

ערה"ש תשס"ב

שנה טובה ומאושרת, שנת שלום ובטחון, שנת שגשוג והצלחה!

מאחלים הנהלת הארגון ומערכת עלון זגלמביה

September, 2001

Wishing you a Wonderful Year Filled with health, and inner peace!

Zaglembie World Organization

עריכה: חני אורן-בן-טוב, אברהם גרין, אלתר ולנר, אנה צ'וויאקובסקה, יונה קובו-קוטליצקי, הדסה קנטור עריכה לשונית: חנית רייטר-גיטלר, עריכה גרפית והדפסה: דפוס קוניהאק.

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמביה, פרישמן 23, ת"א 63561 מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי זגלמביה: בל"ל 802 חש' 98084/48

Zaglembie World Organization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 802, account No. 98084/48